

KS. JACENTY MASTEJ

PASCHALNA GENEZA WIARY CHRZEŚCIJAŃSKIEJ

Pełnia Bożego Objawienia zrealizowała się w Osobie Jezusa Chrystusa poprzez Jego wcielenie, ziemskie życie oraz wydarzenia paschalne. Mające charakter objawieniowy słowa i czyny Jezusa stanowiły wezwanie do wiary i służyły budowaniu wspólnoty wierzących, będącej zaczątkiem Kościoła. U początku tej nowotestamentowej wspólnoty znajduje się wiara w Jezusa, gdyż w Nim wypełniły się starotestamentowe zapowiedzi mesjańskie i z Jego przyjściem nastąpiło królestwo Boże. Jezus był świadom zrealizowania się w Nim obietnic Bożych. Także apostołowie, którzy są członkami narodu wybranego, stopniowo rozpoznawali w Nim zapowiadanego Mesjasza. Skierowane do nich wezwanie do wiary Jezus oparł na starotestamentowej wierze i stopniowo wprowadzał ich w rzeczywistość wiary nowotestamentowej.

Apostołowie byli świadkami słów i czynów Jezusa. Zostali oni powołani przez Jezusa po to, aby z Nim byli i by On mógł ich posłać (por. Mk 3, 13). Przebywając z Jezusem, apostołowie stopniowo poznawali Go i rozpoznawali Kim On jest, co doprowadziło ich do wiary w Jego mesjańskie posłannictwo. Wiara uczniów Jezusa rodziła się w klimacie Jezusowej obecności i działalności – umacniała się przez przebywanie z Mistrzem¹ Podkreślić trzeba, że apostołowie już od pierwszych spotkań z Jezusem przeżywali autentyczną wiarę. Ta przedwielkanocna wiara nie była jeszcze wiarą pełną, w pełni dojrzałą, miała jednak charakter wiary religijnej. Jak zauważa M. Rusecki, omawiając relację cudu do wiary, wiara przedwielkanocna odnosi się bądź to

---

Ks. dr JACENTY MASTEJ – adiunkt Katedry Chrystologii Fundamentalnej Instytutu Teologii Fundamentalnej KUL; adres do korespondencji: ul. Radziszewskiego 7, 20-039 Lublin. tel. (081) 445-36-75; e-mail: jmastej@kul.lublin.pl.

¹ Por. J. G u i l l e t. *Jezus w wierze pierwszych uczniów*. Tł. M. Krzeptowska. Kraków 2000 s. 6, 52.

do mocy Bożej, która objawiła się w Jezusie Bożym Pomazańcu, bądź też do Jezusa, jako do Tego, w którym nadeszło królestwo Boże²

W myśli teologicznej istnieje powszechne przekonanie, iż wiara chrześcijańska rodzi się z wydarzeń paschalnych. Wydarzenia te stanowią bowiem centrum historii Objawienia, a cała poprzedzająca je historia rodzaju ludzkiego, jak i ludu wybranego jest ukierunkowana na te wyjątkowe i absolutne wydarzenia³ Tym samym wiara, która jest odpowiedzią człowieka na Boże Objawienie, w tych wydarzeniach znajduje swój szczyt i wypełnienie. Dla chrześcijaństwa wydarzenia paschalne są źródłem, z którego ono wypłynęło i w którym nieustannie się odradza i umacnia⁴

Przyjmując pogląd o paschalnej genezie wiary chrześcijańskiej, zdecydowana większość teologów ukazanie początków wiary ogranicza jedynie do wydarzenia zmartwychwstania Jezusa. A przecież dla wiary paschalnej obok zmartwychwstania, któremu należy przyznać wyjątkowy charakter, niekwestionowane znaczenie mają także: Ostatnia Wieczerza, męka i śmierć Jezusa na krzyżu oraz zesłanie Ducha Świętego.

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie paschalnej genezy wiary chrześcijańskiej. Autor chce odpowiedzieć na pytania: Jakie znaczenie dla wiary chrześcijańskiej mają wydarzenia paschalne? Tak postawiony problem zostanie rozpatrzony w trzech punktach. Kolejno zostaną zaprezentowane następujące zagadnienia: znaczenie Ostatniej Wieczerzy dla wiary chrześcijańskiej (I), wiara uczniów w „godzinie” krzyża (II) oraz doświadczenia paschalne jako podstawa wiary i świadectwa Kościoła (III). Omówienie powyższych kwestii ukaże wiarotwórczy wymiar wydarzeń paschalnych.

I. ZNACZENIE OSTATNIEJ WIECZERZY DLA WIARY CHRZEŚCIJAŃSKIEJ

Ewangelista Łukasz podkreśla, że pragnieniem Jezusa było, aby razem z uczniami spożyć wieczerzę paschalną (22, 14-15). W przeddzień śmierci krzyżowej Jezus zasiadł z apostołami do Ostatniej Wieczerzy. W ten sposób nawiązał On do judaistycznej tradycji paschalnej i do wiary narodu wybra-

---

² Por. *Cud w chrześcijaństwie*. Lublin 1996 s. 464-465.

³ Por. K. S k a l i c k ý. *Fundacyjne wydarzenie chrześcijaństwa: ukrzyżowanie i zmartwychwstanie Jezusa z Nazaretu*. W: *Chrześcijaństwo jutra*. Red. M. Rusecki i in. Lublin 2001 s. 31.

⁴ Tamże s. 29.

nego. Uczta paschalna obchodzona przez Izraelitów na pamiątkę wielkich dzieł dokonanych przez Boga dla narodu żydowskiego była wyrazem wiary Izraela w obecność Boga pośród ludu. Ostatnia Wieczerza, podczas której Jezus ustanowił Eucharystię, ma charakter paschalny⁵. Odbywa się ona w atmosferze starotestamentowej wiary uczniów, którzy byli członkami narodu żydowskiego. Jednak w sercach uczestników nowej Paschy obecna jest już nowa wiara, która wyrasta z wiary starotestamentowej i jest jej wypełnieniem, ale jednocześnie ją przewyższa, analogicznie jak nowa Pascha przewyższa starą.

Udział apostołów w Ostatniej Wieczerzy dokonuje się poprzez ich wiarę, gdyż są oni uczestnikami i świadkami misteryjnych wydarzeń paschalnych. W czasie Wieczerzy sam Jezus staje się nową Paschą i ją ustanawia. Jezus jest Barankiem paschalnym, ofiarowanym za grzechy, a Jego Ciało staje się pokarmem w doczesności człowieka oraz zadatkem na życie wieczne. Zbliżająca się śmierć na krzyżu, w sposób sakramentalny, uobecniona zostaje przez przemianę chleba w Ciało Jezusa i wina w Jego Krew⁶. Ofiarując apostołom swoje Ciało jako pokarm i swoją Krew jako napój Chrystus wprowadza ich w misterium Ofiary, w której na Kalwarii złoży samego siebie⁷. Wydanie Ciała i przelanie Krwi nadaje śmierci Jezusa odkupieńczy charakter. Jezus wyraźnie nawiązuje do starotestamentowej paschy, jednak ją przewyższa i zastępuje, gdyż On sam – Wcielony Syn Boży – staje się ofiarą złożoną Bogu. Ofiara ta jest sakramentalnie uobecniana w Eucharystii, podczas której Ciało i Krew wyrażają zbawcze misterium Chrystusa. Pełne uczestnictwo

---

⁵ Por. M. R u s e c k i. *Krzyż w wydarzeniach paschalnych. Aspekt teologicznofundamentalny*. W: *Diligis Me? Pasce. Księga Jubileuszowa dedykowana biskupowi sandomierskiemu Wacławowi Józefowi Świerżawskiemu na pięćdziesięciolecie święceń kapłańskich 1949-1999*. Red. S. Czerwik, M. Mierzwa, R. Majkowska. T. 2. Sandomierz 2000 s. 520-523; W. H r y - n i e w i c z. *Eucharystia – sakrament paschalny*. AK 75:1983 t. 101 z. 2 s. 231-248; J. K u d a s i e w i c z. *Elementy eklezjalne w tekstach ustanowienia Eucharystii*. SThV 18:1980 nr 2 s. 38-45; R. R u b i n k i e w i c z. *Biblijne podstawy Eucharystii*. W: *Jezus eucharystyczny*. Red. M. Rusecki, M. Cisto. Lublin 1997 s. 53-55; J. K u d a s i e w i c z. *Pascha w Nowym Testamencie*. W: *Święte Triduum Paschalne*. Red. S. Czerwik, J. Kudasiwicz, H. Witczyk. Kielce 2001 s. 51-63; t e n ż e. *Chrystus naszą Paschą*. Tamże s. 64-71; H. W i t c z y k. *Pascha w Starym Testamencie*. Tamże s. 32-50; F. X. D u r r e w e l l. *L'eucharistie sakrament pascal*. Paris 1981.

⁶ Por. M. R u s e c k i. *Eklezjotwórczy charakter Eucharystii*. W: *Leksykon Teologii Fundamentalnej*. Red. M. Rusecki i in. Lublin–Kraków 2002 s. 361-362; t e n ż e. *Eklezjotwórczy wymiar Eucharystii*. W: *Jezus eucharystyczny* s. 171-172.

⁷ Por. J a n P a w e ł II. *Ecclesia de Eucharistia*. Watykan 2003 nr 21.

w tej nowej Passze możliwe jest jedynie przez wiarę w Jezusa Chrystusa, w którym dokonano się odkupienie ludzkości.

Na Ostatniej Wieczerzy wyraźny jest również wspólnotowy wymiar wiary. Wspólnota Nowego Przymierza jest wspólnotą wiary, złączoną przez uczestnictwo w tym samym posiłku i obmyciu w Chrystusowej Krwi⁸ Apostołów, zgromadzeni wokół Osoby Jezusa, są uczestnikami zapowiadanej przez Stary Testament uczty mesjańskiej⁹ Uczta w ujęciu biblijnym ma charakter społeczny i służy budowaniu wspólnoty. Nowa wspólnota zostaje zbudowana przez Jezusa na fundamencie wiary oraz przez spożycie Ciała i zbawczej Krwi Jezusa. Podczas Ostatniej Wieczerzy Chrystus podaje apostołom swoje Ciało i Krew jako zbawczy posiłek¹⁰ W ten sposób apostołowie, którzy są pierwocinami wierzących, a tym samym fundamentem nowej wspólnoty – Kościoła stają się uczestnikami życia Osoby Jezusa. On jednoczy w sobie wierzących w Niego i czyni ich uczestnikami nowej społeczności – Kościoła.

Ustanowiona przez Jezusa w czasie Ostatniej Wieczerzy ofiara eucharystyczna ma być zgodnie z Jego wolą, z wiarą sprawowana na Jego pamiątkę w Kościele: „To czyńcie na moją pamiątkę!” (Łk 22, 19). Jezus włącza apostołów do swojej ofiary i poleca, aby ją sprawowali dla zbawienia ludzi¹¹. Eucharystia, aktualizując zbawienie dokonane przez Chrystusa, wprowadza uczestników w Boże dzieło zbawcze. Udział w niej jest rzeczywistą antycypacją w przyszłym i wiecznym zbawieniu¹². Wspólnota wierzących, która gromadzi się na jej sprawowanie, wyznaje swoją wiarę, odnawia swoją przynależność do Kościoła Chrystusowego, a tym samym przyczynia się do budowania Eklezji. Eucharystia umacnia też wierzących do świadczenia o ich przynależności do Chrystusa i wspólnoty eklezjalnej. Eucharystia jest dla chrześcijan „*mysterium fidei*, tajemnicą, która przerasta nasze myśli i może być przyjęta tylko w wierze”¹³

Uczestniczący w Ostatniej Wieczerzy apostołowie są świadkami zawarcia Nowego Przymierza, które ostatecznie zostaje dokonane w ofierze krzyżowej. Jednak już na Ostatniej Wieczerzy jest ono antycypacyjnie wyrażone i fak-

⁸ Por. A. Paciorek. *Eucharystia jako ofiara*. W: *Jezus eucharystyczny* s. 117; K u d a s i e w i c z. *Elementy eklezjalne w tekstach ustanowienia Eucharystii* s. 38-43.

⁹ Por. K u d a s i e w i c z. *Pascha w Nowym Testamencie* s. 58.

¹⁰ Por. P a c i o r e k. *Eucharystia jako ofiara* s. 127.

¹¹ *Katechizm Kościoła Katolickiego*. Poznań 1994 nr 610-611.

¹² Por. R u b i n k i e w i c z. *Biblijne podstawy Eucharystii* s. 56-57.

¹³ J a n P a w e ł II. *Ecclesia de Eucharistia* nr 15.

tycznie dokonane przez przemianę chleba w Ciało Jezusa Chrystusa i wina w Jego Krew: „to jest krew moja Nowego Przymierza” (Mt 26, 28; Mk 14, 24); „ten kielich jest Nowym Przymierzem” (1 Kor 11, 25; Łk 22, 20). W ustanowieniu tego przymierza Jezus wyraźnie nawiązuje do przymierza synajskiego (nowe przymierze łączy się ściśle ze starym), jednak nowe wyraźnie przewyższa i doskonali stare. Pośrednikiem Nowego Przymierza nie jest Mojżesz, lecz Syn Boży Jezus Chrystus (Hbr 8, 6; 12, 24), w Osobie którego dokonano się zawarcie przymierza. Jezus jako Bóg-Człowiek reprezentuje strony, między którymi zostało ono zawarte: Boga w naturze Boskiej i ludzkość przez naturę ludzką. Nowe Przymierze zostało przypięczone krwią, podobnie jak przymierze na Synaju („oto krew przymierza” – Wj 24, 8). Jednak krew Nowego Przymierza nie jest krwią zwierząt, ale Krwią Syna Bożego. Podobnie jak na Synaju przymierze zostało potwierdzone złożeniem ofiary, tak na krzyżu Jezus składa Ojcu ofiarę z siebie, która sakramentalnie zostaje ustanowiona podczas Ostatniej Wieczerzy i jest permanentnie składana przez Kościół, jako fundament Nowego Przymierza oraz rodzącej się z niego wiary¹⁴

Nowe Przymierze i związana z nim nowotestamentowa wiara mają wymiar eklezjalny. Jezus zawiera przymierze w otoczeniu dwunastu apostołów, którzy jako przedstawiciele nowego ludu Bożego zostali dopuszczeni do bardzo ścisłego i bezpośredniego uczestnictwa w tym przymierzu. Udział ten realizuje się przez wiarę. Podobnie jak w przymierzu synajskim dwanaście słupów kamiennych symbolizowało dwanaście pokoleń synów Izraela, czyli cały lud Boży starego prawa, tak Dwunastu reprezentuje cały lud Boży Nowego Przymierza. Apostołowie nie są wprawdzie partnerami zawieranego przymierza, gdyż przymierze zostaje zawarte we Wcielonym Synu Bożym, jednak przez wiarę i spożycie Krwi Chrystusa dostępują uczestnictwa w skutkach przymierza, które dokonuje się mocą wylanej Krwi Syna Bożego¹⁵ Odtąd Apostołowie oraz ich następcy, przez sprawowanie Eucharystii, nieustannie będą aktualizować i uobecniać to Wydarzenie gromadząc w jedno

---

¹⁴ Por. R u s e c k i. *Eklezjotwórczy wymiar Eucharystii* s. 173-174; R. B a r t n i c k i. *Ostatnia Wieczerza a męka Jezusa*. W: *Męka Jezusa Chrystusa*. Red. F. Gryglewicz. Lublin 1986 s. 72-73.

¹⁵ Por. R u s e c k i. *Eklezjotwórczy wymiar Eucharystii* s. 169-171; G. W i t a s z e k, J. M a s t e j. *Przymierze*. W: *Leksykon Teologii Fundamentalnej* s. 981-984; A. J a n k o w s k i. *Biblijna teologia przymierza*. Katowice 1985; A. C h o l e w i ń s k i. *Teologia Nowego Przymierza w Nowym Testamencie*. „Bobolanum” 1:1990 s. 25-87; M. G o ł ę b i e w s k i. *Jedność i ciągłość idei przymierza*. AK 82:1990 t. 114 z. 1 s. 17-30.

lud Nowego Przymierza, którego źródłem jedności jest wiara w Jezusa Chrystusa.

Zawarte raz na zawsze Nowe Przymierze realizuje się w życiu poszczególnych wierzących i całego Kościoła poprzez Eucharystię. Wierzący w Chrystusa, spożywając Ciało eucharystyczne i pijąc Krew z Kielicha, stają się uczestnikami Osoby Jezusa oraz dokonanego przez Jego śmierć pojednania z Bogiem, uczestniczą w Nowym Przymierzu i już teraz mają udział w obiecany zbawieniu, które ostatecznie spełni się w Eschatonie¹⁶.

Prawem Nowego Przymierza jest przykazanie miłości: „to jest moje przykazanie, abyście się wzajemnie miłowali, tak jak Ja was umiłowałem” (J 15, 12). Prawo to potwierdził Jezus swoim życiem, cierpieniem i śmiercią – umiłował nas aż „do końca” (J 13, 1). Realizując prawo miłości oddał On za nas swoje życie. Podobnie jak Izrael poprzez udział w starym przymierzu wyrażał wolę wiernego wytrwania przy Bogu (Wj 19, 8; 24, 3. 7 n.), tak uczestnicy Nowego Przymierza wyznają wiarę w Jezusa Chrystusa i deklarują wolę przyjęcia i zachowania tego wszystkiego, co objawił Jezus. Przymierze zawarte przez Jezusa nie jest przymierzem litery, lecz Ducha (2 Kor 3, 6), gdyż jego prawo zostaje zapisane w ludzkich sercach. Na mocy tego przymierza zostają zgładzone ludzkie grzechy, a ludzkość zostaje zjednoczona z Bogiem (Rz 11, 26 n.). W wyniku nowotestamentowego przymierza zostaje zadziergnięta nowa więź ludzi z Bogiem – wierzący w Chrystusa zostają uświęceni (Hbr 10, 10. 14) i otrzymują wolność dzieci Bożych (Ga 4, 24; Rz 8, 14). Ta komunia Boga z ludźmi ma swój początek w Wieczerniku i realizuje się dzięki wierze we wspólnocie Kościoła.

II. WIARA UCZNIÓW W „GODZINIE” KRZYŻA

Jezus z Nazaretu był świadom zbliżającej się śmierci i nadał jej charakter zbawczy¹⁷ Na „godzinę” swojej śmierci Jezus przygotowywał swoich ucz-

¹⁶ Por. P a c i o r e k. *Eucharystia jako ofiara* s. 127-130; E. O z o r o w s k i. *Eschatyczna rzeczywistość Eucharystii*. W: *Jezus eucharystyczny* s. 213-227.

¹⁷ Por. J. L o s a d a E s p i n o s a. *Jak Jezus tłumaczył swoją śmierć?* W: *Tajemnica Odkupienia* (Kolekcja Communio 11). Red. L. Balter i in. Poznań 1997 s. 195-210; M. B a s - t i n. *Jésus devant sa passion*. Paris 1976; A. A. N a p i ó r k o w s k i. *Staurologiczna świadomość Jezusa*. W: *Leksykon Teologii Fundamentalnej* s. 710-714; H. S e w e r y n i a k. *Świadectwo i sens. Teologia fundamentalna*. Płock 2001 s. 314-320; T. D o l a. *Teologia misterium życia Jezusa*. Opole 2002 s. 236-239.

niów, jednak nie zrozumieli oni zbawczego sensu Jego śmierci. Śmierć krzyżowa Jezusa staje się dla Jego uczniów zaskoczeniem. Według świadectw ewangelicznych wydarzenia Wielkiego Piątku były dla uczniów tragicznym i niespodziewanym finałem życia Jezusa, doprowadziły one do opuszczenia Jezusa, rozproszenia załęcznionych uczniów i do kryzysu ich wiary¹⁸ Zrodzona z przebywania z Jezusem wiara uczniów w Jego mesjańskie posłannictwo w wydarzeniu krzyża poddana zostaje próbie i oczyszczeniu z ziemskich naleciałości, błędnego rozpoznania mesjańskiego posłannictwa Jezusa. W „godzinie” męki i śmierci Jezusa w sercach uczniów pojawia się zwątpienie i zawód wyrażony między innymi przez uczniów idących do Emaus: „a myśmy się spodziewali, że On właśnie miał wyzwolić Izraela” (Łk 24, 21). Dopiero perspektywa zmartwychwstania Jezusa oraz światło Ducha Świętego pomagają apostołom zrozumieć objawieniowy i zbawczy sens wydarzeń paschalnych.

Po Ostatniej Wieczerzy Jezus udaje się ze swoimi uczniami do Ogrodu Getsemani. Jezus włącza uczniów do swojej modlitwy: „zostańcie tu i czuwajcie ze Mną” (Mt 26, 38)¹⁹ Apostołowie nie potrafili jednak nawet jednej godziny czuwać ze swoim Mistrzem (por. Mt 26, 40). Sen uczniów jest obrazem ich duchowej słabości. Niewytrwanie na modlitwie można tłumaczyć zmęczeniem, ale jest ono przede wszystkim przejawem kryzysu wiary uczniów. Zdradę Judasza należy jednak rozpatrywać w kategoriach niewiary. Judasz – przez wydanie Jezusa – staje się reprezentantem niewierzącego i niewiernego Izraela²⁰ Zdaniem H. U. von Balthasara Judasz wypiera się nowotestamentowej wiary na rzecz starotestamentowej – solidaryzuje się z przywódcami żydowskimi i ich przekonaniem o Mesjaszu politycznym²¹

Kryzys wiary uczniów widoczny jest również w chwili pojmania Jezusa. Ewangelieści Mateusz i Marek zgodnie podkreślają, że wówczas wszyscy uczniowie opuścili Jezusa i uciekli (Mt 26, 56; Mk 14, 50). Także wiara najważniejszego z apostołów – Piotra – w „godzinie” krzyża przeszła

---

¹⁸ Por. G u i l l e t. *Jezus w wierze pierwszych uczniów* s. 48; D o l a. *Teologia misterium życia Jezusa* s. 297.

¹⁹ M. C z a j k o w s k i. *Uczniowie podczas męki Chrystusa*. W: *Męka Jezusa Chrystusa* s. 95-96.

²⁰ Por. H. U. v o n B a l t h a s a r. *Teologia misterium paschalnego*. Tł. E. Piotrowski. Kraków 2001 s. 103.

²¹ Tamże s. 106-107.

poważną próbę. Na dziedzińcu najwyższego kapłana wobec podejrzliwych pytań Piotr zapiera się swego Mistrza – publicznie zaklinając się i przysięgając, że Go nie zna. Ten, który miał być opoką wiary, wyparł się wspólnoty z Jezusem²². Wydarzenie to ma charakter oczyszczający dla wiary Piotra. W eklezjalnej wspólnotcie, ustanowionej przez Jezusa, wiara Piotra zajmuje szczególne miejsce. Przewodząc Apostołów na urządzie, Piotr ma także przewodzić braciom w wierze i ich w wierze utwierdzać. Sam Chrystus zapewnia Piotra o tym, że prosił za nim, aby nie ustała jego wiara (Łk 22, 32). Wskazać zatem należy na szczególną odpowiedzialność Piotra tak za wiarę uczniów, jak i za wiarę całego Kościoła²³

Odpowiedź na pytanie o wiarę uczniów Jezusa w „godzinę” Jego męki i śmierci wiąże się z objawieniowym i zbawczym wymiarem krzyża²⁴. Krzyżowa śmierć Jezusa jest wezwaniem do wiary, gdyż w niej Jezus odsłania oblicze Boga, który wierny danym obietnicom przeszedł przez mękę, gdyż umiłował ludzi aż „do końca” (J 13, 1). To w krzyżu objawia się niepojęta dla ludzi logika Bożej mądrości; sam Bóg wybrał taki właśnie sposób realizacji zbawczego planu, która może wydawać się „głupstwem” i „zgorszeniem” dla ludzi (1 Kor 1, 18-25)²⁵. W „słabości” krzyża ujawnia się Boża moc. W tym, co wydaje się głupstwem, ukazuje się Boża mądrość, która przewyższa ludzkie spekulacje: poniżenie prowadzi do wywyższenia, śmierć rodzi życie, klęska staje się zwycięstwem, egoizm grzechu zostaje przewyciężony przez miłość. Ta paradoksalna mądrość krzyża przemawia za

²² V. M e s s o r i. *Umęczon pod Ponckim Pilatem? Badania nad męką i śmiercią Jezusa*. Tł. ks. M. Stebart. Kraków 1999 s. 320-321.

²³ S. N a g y. *Chrystus w Kościele. Zarys eklezjologii fundamentalnej*. Wrocław 1982 s. 136; M. R u s e c k i. *Wiarygodność chrześcijaństwa*. T. 1: *Z teorii teologii fundamentalnej*. Lublin 1994 s. 241; G u i l l e t. *Jezus w wierze pierwszych uczniów* s. 69-78.

²⁴ Por. M. R u s e c k i. *Funkcje cudu*. Sandomierz–Lublin 1997 s. 163-170; t e n ż e. *Wiarygodność chrześcijaństwa* s. 215; t e n ż e. *Bóg objawiający się w dziełach*. AK 84:1992 t. 118 z. 3 s. 454-455; t e n ż e. *Zbawczy wymiar Objawienia*. W: *Vivere in Christo. Chrześcijański horyzont moralności*. Red. J. Nagórny, A. Derdziuk. Lublin 1996 s. 416-417; W. H r y n i e w i c z. *Chrystus nasza Pascha. Zarys chrześcijańskiej teologii paschalnej*. Lublin 1987 s. 290-310; T. D o l a. *Problem komplementarności współczesnych modeli soteriologicznych*. Opole 1994 s. 25-41; t e n ż e. *Relacja krzyża do Wcielenia*. „Studia Paradyskie” 8:1998 s. 194-198.

²⁵ Por. S. M ę d a l a. *Mądrość krzyża w życiu chrześcijańskim*. W: *Chrystus i Kościół. Wybrane teksty Nowego Testamentu*. Red. F. Gryglewicz. Lublin 1979 s. 129-139; W. H r y n i e w i c z. *Krzyż w Misterium Paschalnym Chrystusa. Ku staurologii paschalno-eschatologicznej*. AK 79:1987 t. 109 z. 1 s. 22-37; t e n ż e. *Bóg naszej nadziei. Szkice teologiczno-ekumeniczne*. Opole 1989 s. 64-75.

wiarygodnością Bożego Objawienia – krzyż jest uwiarygodnieniem Boga²⁶ Jednak w czasie Jezusowej męki Jego uczniowie nie rozumieli tej Bożej logiki krzyża, gdyż ich wiara w Jezusa nie była jeszcze oczyszczona z czysto ziemskiego pojmowania Jego Osoby i posłannictwa.

Krzyż staje się zrozumiały w kontekście Jezusowej misji. Jezus oddaje życie za Prawdę, którą głosił, czym uwiarygodnia swoje posłannictwo. Pomiędzy nauką Jezusa a Jego postępowaniem zachodzi absolutna korelacja, harmonia – czyny Jezusa potwierdzają autentyczność słów, a Jego słowa wyjaśniają najgłębszy sens czynów. Naukę o miłości wszystkich, nawet nieprzyjaciół (J 15, 12-13), potwierdził Jezus swoim życiem, cierpieniem i śmiercią. Nieprzyjaciół obdarza przebaczącą miłością, oddając za nich życie. Wzywając uczniów do dźwigania krzyża (Łk 9, 22-27), sam wziął krzyż na swoje ramiona (Łk 23, 26-46). Jezus jest konsekwentny w miłości, a świadectwo Jego męczeńskiej śmierci jest tym bardziej wiarygodne, że był zupełnie niewinny, sprawiedliwy i święty. Jezusowe świadectwo jest wezwaniem do wiary w Jego posłannictwo.

Krzyżowa śmierć Chrystusa ukazuje antropologiczny aspekt wiary chrześcijańskiej. Krzyż jest kluczem do zrozumienia tajemnicy człowieka²⁷ W świetle teologii krzyża człowiek jawi się jako potrzebujący odkupienia, a krzyż jest odpowiedzią na ludzką potrzebę wyzwolenia z grzechu, cierpienia i śmierci, potrzebę sensu, miłości, akceptacji, przebaczenia i zbawienia. Wydarzenie krzyża uświadamia człowiekowi prawdę, że jest on przez Boga kochany miłością odwieczną, bezwarunkową i pełną. Jezus objawia prawdziwą wielkość i godność człowieka; pomimo niesprawiedliwego wyroku pozostaje wierny Prawdzie i posłuszny woli Ojca, pokazuje, że spełnienie woli Ojca jest zawsze możliwe. Darem dla człowieka jest Chrystusowe człowieczeństwo, spełnione i zrealizowane na krzyżu, które pociąga człowieka godnością i przekonywa do uznania w Nim Boga-Człowieka. W Chrystusie człowiek odzyskuje swój obraz i podobieństwo do Boga, godność dziecka Bożego, którą utracił przez grzech, odnajduje swój ostateczny sens życia, co stanowi dla niego niezwykle ważki motyw wiarygodności krzyża i dzieła na nim dokonanego.

---

²⁶ Por. J. M o l t m a n n. *Trinität und Reich Gottes*. München 1980 s. 55; H. K e s - s l e r. *Gott und das Leid seiner Schöpfung. Nachdenkliches zur Theodizeefrage*. Würzburg 2000 s. 106; D o l a. *Teologia misteriów życia Jezusa* s. 246.

²⁷ Por. A. N o s s o l. *Historiozbawcze znaczenie śmierci*. AK 72:1980 t. 95 z. 1 s. 31-38; D o l a. *Teologia misteriów życia Jezusa* s. 247-251.

Przygotowując uczniów na godzinę krzyża, Jezus ukazuje im zbawcze znaczenie swojej męki i śmierci. Pragnąc zbawienia człowieka, Chrystus nie cofa się przed cierpieniem i krzyżem. Wypełnił do końca Bożą wolę („niech się stanie wola Twoja” – Mt 26, 42) i złożył Ojcu – jako przedstawiciel ludzkości – w imieniu wszystkich ludzi i za nich ofiarę miłości, stał się Pośrednikiem zbawienia, którego cena jest najwyższa, gdyż jest nią drogocenna Krew Boga-Człowieka (por. 1 P 1, 19). Fenomen chrześcijaństwa kryje w sobie niesłychaną prawdę: Bóg nie zbawia ludzi poprzez coś lub przez kogoś w swoim imieniu, przez kogoś mniejszego od siebie, ale czyni to sam, pełniąc swojej miłości; Bóg zbawia w sposób doskonały, przez miłość²⁸ Przyjęcie i zrozumienie tego Bożego dzieła zbawienia możliwe jest tylko w wierze.

Podsumowując ten punkt należy podkreślić, że apostołowie wierzyli w Jezusa już w czasie Jego ziemskiego życia i jako wspólnota wierzących stanowią oni zaczątek Eklezji. Ich wiara nie była jeszcze wiarą pełną, gdyż musiała ona przejść przez oczyszczenie z tego, co ziemskie. To oczyszczenie i umocnienie wiary uczniów dokonuje się w „godzinie” krzyża. Ta przedwielkanocna wiara staje się wiarą pełną dzięki wydarzeniu zmartwychwstania Jezusa Chrystusa i udzieleniu Kościołowi Ducha Świętego.

III. DOŚWIADCZENIA PASCHALNE PODSTAWĄ WIARY I ŚWIADECTWA KOŚCIOŁA

Wiara apostołów ma swój początek w osobowej relacji uczniów z Jezusem z Nazaretu. Przeszła ona przez doświadczenie krzyża, a po zmartwychwstaniu Chrystusa stała się wiarą w pełni dojrzałą i dynamiczną. Wielkanocna wiara uczniów oparta jest na głębokim przekonaniu, że Jezus, który został ukrzyżowany, umarł i którego ciało złożono do grobu, żyje i ukazuje się, a Jego grób jest pusty. Głosząc zmartwychwstanie Jezusa, apostołowie odwołują się do wydarzeń historycznych powszechnie znanych w tym czasie („wiecie, co się działo w całej Judei, poczynawszy od Galilei, po chrzcie, który głosił Jan. Znacie sprawę Jezusa z Nazaretu, którego Bóg namaścił Duchem Świętym i mocą. [...] A my jesteśmy świadkami wszystkiego, co działał w ziemi żydowskiej i w Jerozolimie. Jego to zabili, zawiesiwszy na drzewie. Bóg wskrzesił Go trzeciego dnia i pozwolił Mu ukazać się nie całemu ludowi, ale

---

²⁸ Por. H r y n i e w i c z. *Bóg naszej nadziei. Szkice teologiczno-ekumeniczne* s. 32-61.

nam, wybranym uprzednio przez Boga na świadków, którzyśmy z Nim jedli i pili po jego zmartwychwstaniu” – Dz 10, 37-41). Wydarzenia historyczne: męka i śmierć krzyżowa Jezusa, pusty grób były znane słuchaczom katechez apostoelskich i nie budziły wątpliwości. Apostołowie ukazują historiozbowczy sens tych wydarzeń (w nich wypełniły się starotestamentalne zapowiedzi dotyczące Mesjasza) oraz odwołują się do osobistego doświadczenia – przeżytych chrystofanii, w których nie chodzi o ich odczucia subiektywne, ale o realne doświadczenie obecności Zmartwychwstałego. Apostołowie w Zmartwychwstałym, bez cienia wątpliwości, rozpoznali Jezusa z Nazaretu, z którym przebywali i którego działalności byli świadkami²⁹ Opisy spotkań ze Zmartwychwstałym Panem ukazują tajemniczą łączność Jezusa historii i Chrystusa wiary, która objawia się poprzez jego uwielbione ciało.

Wiara w Mesjasza i Pana jest następstwem rzeczywistych ukazywań się Zmartwychwstałego. Przeżyte przez uczniów chrystofanie są ostatecznym źródłem ich mocnej i niezachwianej wiary. Chrystofanie mają charakter nadprzyrodzony, a nie czysto naturalny, dlatego ich rozpoznanie i odczytanie dokonuje się w poznaniu przez wiarę, przy równoczesnej identyfikacji żyjącego po śmierci Chrystusa z Jezusem z Nazaretu.

Istotnym wydarzeniem dla wiary apostołów, a tym samym dla wiary całego Kościoła, jest wydarzenie Pięćdziesiątnicy. Duch Święty, którego otrzymali zgromadzeni w Wieczerniku, doprowadził ich do pełnej prawdy (pomógł w pełni zrozumieć sens słów i czynów Jezusa w świetle wydarzeń paschalnych) oraz umocnił ich w świadczeniu o Zmartwychwstałym Panu. Piotr, w dzień zesłania Ducha Świętego, składa pierwsze, publiczne świadectwo wiary w zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa (Dz 2, 22-36).

Zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa jest przedmiotem przepowiadania pierwotnego Kościoła. Wiara w zmartwychwstanie wyrażana była w formułach wiary (np. Rz 1, 1-4; 10, 9; 1 Kor 15, 3-5; 2 Tm 2, 8), hymnach liturgicznych (np. Flp 2, 6-11; 1 Tm 3, 16) i katechezach paschalnych (np. Dz 2, 22-36; 10, 34-43; 13, 16-41). Dzięki tym tekstom poznajemy wiarę pierwotnego Kościoła obecną w życiu liturgicznym i w nauce apostoelskiej. Zmartwychwstanie zostało w nich ujęte łącznie ze śmiercią Jezusa na krzyżu jako wydarzenie zbawcze, w którym wypełnił się odwieczny, zbawczy plan

---

²⁹ Por. M. R u s e c k i. *Chrystofanie paschalne*. W: *Leksykon Teologii Fundamentalnej* s. 200; D o l a. *Teologia misteriów Jezusa* s. 302; S e w e r y n i a k. *Świadectwo i sens* s. 361.

Boga³⁰ Centrum apostołowskiego kerygmatu stanowi tajemnica śmierci i zmartwychwstania Jezusa. Celem kerygmy apostołowskiej jest wzbudzenie wiary w słuchaczach jeszcze nie wierzących i jej utwierdzenie w tych, którzy już uwierzyli. Apostołowie w katechezach paschalnych stosują odpowiednią argumentację uwierzytelniającą realność zmartwychwstania³¹ W zależności od adresatów i określonego kontekstu, fakty rezurekcyjne ukazane są bądź z uwypukleniem realności chrystofanii, bądź też z pokazaniem wypełnienia się w wydarzeniach paschalnych Bożych obietnic, które zostały dane w Starym Testamencie.

Apostołowie swoje przepowiadanie traktują jako świadectwo wiary (Dz 1, 22; 2, 23; 3, 15; 5, 32; 10, 39. 41; 26, 16; 1 P 5, 1), do którego zostali przygotowani przez przebywanie z Jezusem. Istotną treścią ich kerygmatu jest Osoba Jezusa Chrystusa. Kerygmat apostołowski oparty jest na wydarzeniach historycznych związanych z Jego Osobą (Dz 2, 14-41; 10, 34-43). To powiązanie wiary w Jezusa z Jego ziemską historią widać w najstarszych wyznaniach wiary i aklamacjach, np. „Jezus Chrystus” (Mt 1, 1; 16, 18; Mk 1, 1; J 17, 3; Flp 2, 11), „Panem jest Jezus” (1 Kor 12, 3; Rz 10, 9; Flp 2, 11). Apostołowie nie tylko na sposób kronikarski czy czysto faktograficzny przekazują słowa i czyny Jezusa, lecz ukazują je jako wydarzenia historyczno-zbawcze. Na pogłębienie i rozwinięcie tego, co Jezus czynił i mówił oraz kim był, wpłynęło również uwzględnienie potrzeb gminy. W odpowiedzi na potrzeby społeczności odtwarzano słowa Jezusa i zestawiano je w grupy tematyczne (słowa Pana, cuda, przypowieści, kontrowersje, opisy męki) i utrwalano na piśmie.

To świadectwo wiary wielkanocnej w Jezusa Chrystusa zostało przez Ewangelistów przedstawione w formie pisemnej. Konstytucja *Dei verbum* podkreśla, że święci autorzy, pod natchnieniem Ducha Świętego, wybierali tylko niektóre z wielu wiadomości istniejących w przekazie ustnym lub spisany, podając wiernie to, co Jezus uczynił i czego uczył dla wiecznego zbawienia ludzi (KO 19). Ewangelista przekazali potomnym świadectwo wia-

---

³⁰ Por. E. K o p e ć. *Zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa jako realny fakt i wydarzenie zbawcze*. W: *Jezus Chrystus. Historia i tajemnica*. Red. W. Granat, E. Kopec. Lublin 1988² s. 261; M. R u s e c k i, J. M a s t e j. *Zmartwychwstanie*. W: *Leksykon Teologii Fundamentalnej* s. 1367-1375.

³¹ Por. J. D u p u i s. *Wprowadzenie do chrystologii*. Tł. W. Zasiura. Kraków 1999 s. 77-85; M. R u s e c k i. *Katechezy paschalne*. W: *Leksykon Teologii Fundamentalnej* s. 609; S e w e r y n i a k. *Świadectwo i sens* s. 339-354; M. S k i e r k o w s k i. *Jezus historii i wiary. Chrystologia fundamentalna Geralda O'Collinsa*. Warszawa 2002 s. 179-206.

ry pierwotnego Kościoła; świadectwo prawdziwe i szczere. Prawdziwe – czyli zgodne z rzeczywistością; szczere – czyli bez jakiegokolwiek podstępu i złej intencji. Czerpali oni z własnej pamięci i doświadczeń oraz opierali się na relacjach naocznych świadków życia Jezusa z Nazaretu. Nie chcieli jednak pisać ludzkiej historii Jezusa, lecz historię zbawienia, dlatego dokonali świadomej pracy redakcyjno-literackiej i teologicznej nad materiałem już istniejącym w tradycjach spisanych czy ustnym przekazie. Cel teologiczny poszczególnych Ewangelistów jest kluczem do zrozumienia sposobu przedstawienia słów i czynów Jezusa. W ten sposób Ewangeliści, jako świadomi i natchnieni teologowie, nie tylko utrwalają słowa i czyny Jezusa, ale również wyjaśniają i interpretują je jako wydarzenia zbawcze. Właściwe rozpoznanie złożonej i skomplikowanej genezy Ewangelii prowadzi do stwierdzenia, że zawierają one w sobie element historyczny (słowa i czyny Jezusa z Nazaretu), który został zinterpretowany teologicznie. Ewangelie są jedyną w swoim rodzaju syntezą historii i teologii, zawierają słowa i czyny Jezusa – element historyczno-faktograficzny oraz ich interpretację i adaptację do potrzeb wspólnoty – element redakcyjny i aktualizujący. Zainteresowanie kerygmatyczne i teologiczne Apostołów i Ewangelistów nie uczyniło ich obojętnymi na prawdę historyczną, dlatego dokonana przez nich interpretacja faktów nie oznacza ich deformacji, lecz czyni z nich, oparte na realnych wydarzeniach, świadectwa wiary chrześcijańskiej³². Świadcami są ci, którzy zrozumieli sens wydarzeń związanych z Osobą Jezusa Chrystusa i to stało się przyczyną ich wiary³³

Wiara chrześcijańska wyrasta z wiary apostoelskiej, czyli z wiary historycznych świadków ziemskiego życia Jezusa i Jego zmartwychwstania. Apostołowie, jako świadkowie historyczni, nie tylko poświadczają realność wydarzeń (ich historyczny charakter), ale również przekazują znaczenie tych wydarzeń, gdyż rozpoznali nadany im przez Boga sens. Przyjmując w wierze Jezusa Chrystusa i Jego dzieło stają się apostołowie świadkami z przekonania.

---

³² Por. J. K u d a s i e w i c z. *Biblia – historia – nauka. Rozważania i dyskusje biblijne*. Kraków 1986 s. 286-317; t e n ż e. *O prawidłowe rozumienie Ewangelii*. W: *W nurcie zagadnień posoborowych*. T. 17. Red. B. Bejze. Warszawa 1987 s. 62-90; R. B a r t n i c k i. *Badania nad ustną tradycją synoptyczną*. CT 63:1993 nr 1 s. 25-50; W. R a k o c y. *Nowe metody analizy literackiej w egzegezie Nowego Testamentu*. W: *Wstęp do Nowego Testamentu*. Red. R. Rubinkiewicz. Poznań 1996² s. 539-557; J. K u d a s i e w i c z. *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*. Ząbki 1999² s. 60-67; J. K u d a s i e w i c z, J. M a s t e j. *Historyczność Ewangelii*. W: *Leksykon Teologii Fundamentalnej* s. 499-504.

³³ R u s e c k i. *Wiarygodność chrześcijaństwa* s. 94.

Umocnieni przez Ducha Świętego dają świadectwo wiary w Zmartwychwstałego Pana. Z tego apostołskiego świadectwa wyrasta wiara całego Kościoła.

*

Apostołowie zostali przez Jezusa przygotowani do udziału w wydarzeniach paschalnych poprzez przebywanie z Mistrzem w czasie Jego publicznej działalności. Doświadczanie bliskości Jezusa zrodziło w nich wiarę, która stanowiła podstawę do przeżywania z Nim Ostatniej Wieczery, modlitwy w Ogrodzie Oliwnym, męki, śmierci i zmartwychwstania. Nie jest to jeszcze wiara pełna, ale stanowi załączek wiary popaschalnej, która dała początek wierze Kościoła. W świetle doświadczeń wielkanocnych, szczególnie chrystofanii, oraz dzięki Duchowi Świętemu apostołowie zrozumieli sens wydarzeń paschalnych i pojęli dlaczego Jezus budził w ich sercach wiarę.

Udział apostołów w wydarzeniach paschalnych realizuje się nie tylko przez ich fizyczną obecność, ale przede wszystkim przez ich wiarę, dzięki której mogą oni rozpoznać objawieniowy, zbawczy i motywacyjny sens wydarzeń paschalnych. Wydarzenia te suponują zatem wiarę apostołów. To dzięki wierze apostołowie mogli zarówno przyjąć wydarzenia paschalne jak realne, jak również stać się ich uczestnikami i doświadczyć ich zbawczych skutków. Umocnieni przez Ducha Świętego apostołowie dają świadectwo swojej wiary w zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa. Na ich wierze oparta jest wiara całego Kościoła. Chrześcijanie mają przystęp do Jezusa Chrystusa we wspólnocie eklezyjalnej dzięki świadectwu apostołskiemu.

BIBLIOGRAFIA

- B a l t h a s a r H. U. von: Teologia misterium paschalnego. Tł. E. Piotrowski. Kraków 2001.
- B a r t n i c k i R.: Badania nad ustną tradycją synoptyczną. CT 63:1993 nr 1 s. 25-50.
- B a r t n i c k i R.: Ostatnia Wieczera a męka Jezusa. W: Męka Jezusa Chrystusa. Red. F. Gryglewicz. Lublin 1986 s. 65-85.
- B a s t i n M.: Jésus devant sa passion. Paris 1976.

- C h o l e w i ń s k i A.: Teologia Nowego Przymierza w Nowym Testamencie. „Bobolanum” 1:1990 s. 25-87.
- C z a j k o w s k i M.: Uczniowie podczas męki Chrystusa. W: Męka Jezusa Chrystusa. Red. F. Gryglewicz. Lublin 1986 s. 95-105.
- D o l a T.: Problem komplementarności współczesnych modeli soteriologicznych. Opole 1994.
- D o l a T.: Relacja krzyża do Wcielenia. „Studia Paradyskie” 8:1998 s. 191-202.
- D o l a T.: Teologia misterium życia Jezusa. Opole 2002.
- D u p u i s J.: Wprowadzenie do chrystologii. Tł. W. Zasiura. Kraków 1999.
- D u r r e w e l l F. X.: L'eucharistie sakrament pascal. Paris 1981.
- G o ł ę b i e w s k i M.: Jedność i ciągłość idei przymierza. AK 82:1990 t. 114 z. 1 s. 17-30.
- G u i l l e t J.: Jezus w wierze pierwszych uczniów. Tł. M. Krzeptowska. Kraków 2000.
- H r y n i e w i c z W.: Bóg naszej nadziei. Szkice teologiczno-ekumeniczne. Opole 1989.
- H r y n i e w i c z W.: Chrystus nasza Pascha. Zarys chrześcijańskiej teologii paschalnej. Lublin 1987.
- H r y n i e w i c z W.: Eucharystia – sakrament paschalny. AK 75:1983 t. 101 z. 2 s. 231-248.
- H r y n i e w i c z W.: Krzyż w Misterium Paschalnym Chrystusa. Ku staurologii paschalno-eschatologicznej. AK 79:1987 t. 109 z. 1 s. 22-37.
- J a n P a w e ł II: Ecclesia de Eucharistia. Watykan 2003.
- J a n k o w s k i A.: Biblijna teologia przymierza. Katowice 1985.
- Katechizm Kościoła Katolickiego. Poznań 1994.
- K e s s l e r H.: Gott und das Leid seiner Schöpfung. Nachdenkliches zur Theodizeefrage. Würzburg 2000.
- K o p e ć E.: Zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa jako realny fakt i wydarzenie zbawcze. W: Jezus Chrystus. Historia i tajemnica. Red. W. Granat, E. Kopeć. Lublin 1988² s. 246-277.
- K u d a s i e w i c z J., M a s t e j J.: Historyczność Ewangelii. W: Leksykon Teologii Fundamentalnej. Red. M. Rusecki i in. Lublin–Kraków 2002 s. 499-504.
- K u d a s i e w i c z J.: Biblia – historia – nauka. Rozważania i dyskusje biblijne. Kraków 1986.
- K u d a s i e w i c z J.: Chrystus naszą Paschą. W: Święte Triduum Paschalne. Red. S. Czerwik, J. Kudasiewicz, H. Witczyk. Kielce 2001 s. 64-71.
- K u d a s i e w i c z J.: Elementy eklezjalne w tekstach ustanowienia Eucharystii. STV 18:1980 nr 2 s. 38-45.
- K u d a s i e w i c z J.: Ewangelie synoptyczne dzisiaj. Ząbki 1999².
- K u d a s i e w i c z J.: O prawidłowe rozumienie Ewangelii. W: W nurcie zagadnień posoborowych. T. 17. Red. B. Bejze. Warszawa 1987 s. 62-90.
- K u d a s i e w i c z J.: Pascha w Nowym Testamencie. W: Święte Triduum Paschalne. Red. S. Czerwik, J. Kudasiewicz, H. Witczyk. Kielce 2001 s. 51-63.

- L o s a d a E s p i n o s a J.:** Jak Jezus tłumaczył swoją śmierć? W: Tajemnica Odkupienia (Kolekcja Communio 11). Red. L. Balter i in. Poznań 1997 s. 195-210.
- M e s s o r i V** Umęczon pod Ponckim Piłatem? Badania nad męką i śmiercią Jezusa. Tł. ks. M. Stebart. Kraków 1999.
- M ę d a l a S.:** Mądrość krzyża w życiu chrześcijańskim. W: Chrystus i Kościół. Wybrane teksty Nowego Testamentu. Red. F. Gryglewicz. Lublin 1979 s. 129-139.
- M o l t m a n n J.:** Trinität und Reich Gottes. München 1980.
- N a g y S.:** Chrystus w Kościele. Zarys eklezjologii fundamentalnej. Wrocław 1982.
- N a p i ó r k o w s k i A. A.:** Staurologiczna świadomość Jezusa. W: Leksykon Teologii Fundamentalnej. Red. M. Rusecki i in. Lublin–Kraków 2002 s. 710-714.
- N o s s o l A.:** Historiozbawcze znaczenie śmierci. AK 72:1980 t. 95 z. 1 s. 31-38.
- O z o r o w s k i E.:** Eschatyczna rzeczywistość Eucharystii. W: Jezus eucharystyczny. Red. M. Rusecki, M. Cisło. Lublin 1997 s. 213-227.
- P a c i o r e k A.:** Eucharystia jako ofiara. W: Jezus eucharystyczny. Red. M. Rusecki, M. Cisło. Lublin 1997 s. 115-130.
- R a k o c y W.:** Nowe metody analizy literackiej w egzegezie Nowego Testamentu. W: Wstęp do Nowego Testamentu. Red. R. Rubinkiewicz. Poznań 1996² s. 539-557.
- R u b i n k i e w i c z R.:** Biblijne podstawy Eucharystii. W: Jezus eucharystyczny. Red. M. Rusecki, M. Cisło. Lublin 1997 s. 49-60.
- R u s e c k i M., M a s t e j J.:** Zmartwychwstanie. W: Leksykon Teologii Fundamentalnej. Red. M. Rusecki i in. Lublin–Kraków 2002 s. 1367-1375.
- R u s e c k i M.:** Bóg objawiający się w dziełach. AK 84:1992 t. 118 z. 3 s. 448-459.
- R u s e c k i M.:** Chrystofanie paschalne. W: Leksykon Teologii Fundamentalnej. Red. M. Rusecki i in. Lublin–Kraków 2002 s. 198-203.
- R u s e c k i M.:** Cud w chrześcijaństwie. Lublin 1996.
- R u s e c k i M.:** Eklezjotwórczy charakter Eucharystii. W: Leksykon Teologii Fundamentalnej. Red. M. Rusecki i in. Lublin–Kraków 2002 s. 361-365.
- R u s e c k i M.:** Eklezjotwórczy wymiar Eucharystii. W: Jezus eucharystyczny. Red. M. Rusecki, M. Cisło. Lublin 1997 s. 167-175.
- R u s e c k i M.:** Funkcje cudu. Sandomierz–Lublin 1997.
- R u s e c k i M.:** Katechezy paschalne. W: Leksykon Teologii Fundamentalnej. Red. M. Rusecki i in. Lublin–Kraków 2002 s. 606-609.
- R u s e c k i M.:** Krzyż w wydarzeniach paschalnych. Aspekt teologicznofundamentalny. W: Diligis Me? Pasce. Księga Jubileuszowa dedykowana biskupowi sandomierskiemu Wacławowi Józefowi Świerzawskiemu na pięćdziesięciolecie święceń kapłańskich 1949-1999. T. 2. Red. S. Czerwik, M. Mierzwa, R. Majkowska. Sandomierz 2000 s. 511-527.
- R u s e c k i M.:** Wiarygodność chrześcijaństwa. T. 1: Z teorii teologii fundamentalnej. Lublin 1994.
- R u s e c k i M.:** Zbawczy wymiar Objawienia. W: *Vivere in Christo*. Chrześcijański horyzont moralności. Red. J. Nagórny, A. Derdziuk. Lublin 1996 s. 409-418.

- S e w e r y n i a k H.: Świadectwo i sens. Teologia fundamentalna. Płock 2001.
- S k a l i c k ý K.: Fundacyjne wydarzenie chrześcijaństwa: ukrzyżowanie i zmartwychwstanie Jezusa z Nazaretu. W: Chrześcijaństwo jutra. Red. M. Rusecki i in. Lublin 2001 s. 27-49.
- S k i e r k o w s k i M.: Jezus historii i wiary. Chrystologia fundamentalna Geralda O'Collinsa. Warszawa 2002.
- W i t a s z e k G., M a s t e j J.: Przymierze. W: Leksykon Teologii Fundamentalnej. Red. M. Rusecki i in. Lublin–Kraków 2002 s. 981-984.
- W i t c z y k H.: Pascha w Starym Testamencie. W: Święte Triduum Paschalne. Red. S. Czerwik, J. Kudasiewicz, H. Witczyk. Kielce 2001 s. 32-50.

THE PASCHAL ORIGIN OF THE CHRISTIAN FAITH

S u m m a r y

The purpose of the present article is to show the Paschal origin of the Christian faith. The author tries to answer the question: What significance for the Christian faith do the Paschal events have? The problem formulated in this way is considered in three points. In turn, the following issues are presented: the significance of the Last Supper for the Christian faith (I), the disciples' faith in the „hour” of the cross (II), and the Paschal experiences as the basis for the faith and the testimony of the Church (III).

The apostles were prepared by Jesus for participation in the Paschal events by being with the Master during His public activity. The experience of being close to Jesus originated faith in them, which was the basis for experiencing, together with Him, the Last Supper, the prayer in Gethsemane, the passion, death and resurrection. It is not yet complete faith, but it is a germ of the post-Paschal faith that was the beginning of the Church's faith. In the light of the Easter experiences, especially of Christophany, and owing to the Holy Spirit, the apostles understood the meaning of the Paschal events and why Jesus evoked faith in their hearts.

Participation of the apostles in the Paschal events is realized not only through their physical presence, but first of all through their faith, owing to which they may recognize the revelatory, salutary and motivational meaning of the Paschal events. Hence the events presuppose the apostles' faith. It is owing to faith that the apostles could both accept the Paschal events as real ones and also become their participants and experience their salutary results. The apostles, consolidated by the Holy Spirit, give testimony to their faith in Jesus Christ's Resurrection. The faith of the whole Church is based on their faith. Christians have access to Jesus Christ in the ecclesial community, owing to the apostles' testimony.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: wiara, geneza chrześcijaństwa, wydarzenia paschalne, świadectwo, wiarygodność, Kościół.

Key words: faith, origin of Christianity, Paschal events, testimony, credibility, Church.